

คุณลักษณะในความต้องการบุคลากรด้านดนตรีของผู้บริหารสถานศึกษาและผู้ประกอบการธุรกิจดนตรี ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนกลาง

Desired Characteristics of Music Personnel for Educational Administrators and Music Entrepreneurs in Central Northeastern Thailand

อัครวัตร เชื้อมกลาง¹ ทรงเดช แสงนิล² สุกุณา พันธุระ³

Akarawat Chaumklang¹ Songdech Sangnil² Sakuna Pantura³

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ ศึกษาคุณลักษณะในความต้องการบุคลากรด้านดนตรีของผู้บริหารสถานศึกษาและผู้ประกอบการธุรกิจดนตรีในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนกลาง ประชากรเป็นผู้บริหารสถานศึกษาและผู้ประกอบการธุรกิจดนตรีในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนกลาง โดยเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างจำนวน 251 คน คิดเป็นร้อยละ 88.07 จากกลุ่มตัวอย่างทั้งสิ้น 285 คน และผู้ประกอบการธุรกิจดนตรี จำนวน 4 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถามมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน โดยคัดเลือกข้อคำถามที่มีค่าความเที่ยงตรงมากกว่า 0.5 และวิเคราะห์ข้อมูลโดยวิธีสรุปผลเป็นรายชื่อ (Content Analysis) จำแนกตามหัวข้อที่ตอบแบบสอบถาม ผลการวิจัยมีดังนี้ คุณลักษณะในความต้องการบุคลากรด้านดนตรีของผู้บริหารสถานศึกษาและผู้ประกอบการธุรกิจดนตรีในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนกลาง ในด้านวิชาการ ด้านบุคลิกภาพ ด้านวิชาชีพ และด้านความรู้ความสามารถทางดนตรี ในภาพรวมทั้ง 4 ด้าน อยู่ในระดับมาก โดยคุณลักษณะด้านบุคลิกภาพ มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด ($\bar{x}$ = 4.81) อยู่ในระดับมากที่สุด รองลงมาคือคุณลักษณะด้านวิชาชีพ ($\bar{x}$ = 4.74) อยู่ในระดับมากที่สุด รองลงมาคือคุณลักษณะด้านวิชาการ ($\bar{x}$ = 4.29) อยู่ในระดับมาก และคุณลักษณะด้านความรู้ความสามารถทางดนตรี มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด ($\bar{x}$ = 3.98) อยู่ในระดับมาก ในส่วนของผู้ประกอบการธุรกิจดนตรี ต้องการนักดนตรีที่มีทักษะทางดนตรีในระดับสูง เป็นผู้ที่มีบุคลิกภาพดี มีความรับผิดชอบสูง ต้องการนักร้องเพลงหญิงมากกว่าเพศชาย ต้องการนักดนตรีประเภทกีตาร์ กลองชุด คีย์บอร์ด เครื่องเป่า เบส เครื่องดนตรีพื้นบ้าน ตามลำดับ อายุเฉลี่ยนักดนตรีอยู่ที่ 18-41 ปี

คำสำคัญ : ความต้องการ, คุณลักษณะ, บุคลากรด้านดนตรี

ABSTRACT

The current study aimed to investigate desired characteristics of music personnel for educational administrators and Music entrepreneurs in central northeastern of Thailand. The population was educational administrators and music business employers in the area. The participants were 251 educational administrators which was 88.07 % of the population and 4 business entrepreneurs. The research instrument was a questionnaire designed in the 5 Likert scale format. The statistics used in the data analysis were mean score and standard deviation. The data were analyzed by the content analysis approach for each item of the questionnaire. The result of the study showed that the desired characteristics of music personnel for educational administrators and music entrepreneurs in central northeastern Thailand were 4 aspects including academic, characteristic, profession, and music knowledge. The four aspects were found at 4.45 expecting level which could be transcribed as the high level. Separately, it was found that the characteristic aspect was found at the highest level of ($\bar{x}$ = 4.81, S.D. = .420) , profession aspect was found at ($\bar{x}$ = 4.74, S.D. = .458), academic aspect was found at ($\bar{x}$ = 4.29, S.D. = .767) , and music knowledge aspect was found at ($\bar{x}$ = 3.98, S.D.

^{1,2,3} อาจารย์สาขาวิชาดนตรี คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม

= 1.000) respectively. Moreover, the entrepreneurs preferred the personnel having music knowledge, personality, and working responsibility. In detail, female singers were in need, and guitarists, drummer, keyboard players, brass players, bassists, local instrument musicians were also demanded respectively. The average ages of musicians were between 18 and 41.

Keywords : Need, Desired Characteristics, Music personnel.

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

สังคมไทยในปัจจุบันมุ่งเน้นการพัฒนาแบบยั่งยืน คือ มีความสมดุลระหว่างการพัฒนาทางเศรษฐกิจและการพัฒนาจิตใจของมนุษย์ ลักษณะของสังคมไทยดังกล่าวจึงจะเป็นจริงขึ้นมาได้ต้องเริ่มจากการพัฒนาด้าน การศึกษาและการให้การศึกษาคือบันไดของพัฒนา ไม่ว่าจะเป็นการพัฒนาเศรษฐกิจ สังคม การเมือง หากขาดมิติด้านการพัฒนาด้านการศึกษา และการพัฒนาความคิด จิตใจ การพัฒนาดังกล่าวก็จะไม่ยั่งยืน ดังแนวความคิดปฏิรูปการศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการ จากการปฏิรูปการศึกษาให้คนไทยมีลักษณะของการพัฒนาดังกล่าวนอกจากพ่อแม่ที่จะต้องคอยเป็นแบบอย่างที่ดีแก่ลูกในเบื้องต้นแล้ว เด็กไทยยังต้องมีครู อาจารย์เป็นแม่พิมพ์ เป็นตัวอย่างให้เด็กเกิดความเพียรพร้อมสมบูรณ์ ที่จะเป็ กาลังขับเคลื่อนให้การปฏิรูปการศึกษาและกระบวนการเรียนรู้ประสบความสำเร็จ ซึ่งกล่าวได้ว่า ครู อาจารย์ คือหัวใจของการปฏิรูปการศึกษา ในการที่จะกล่อมเกล่าอบรมสั่งสอนศิษย์อย่างต่อเนื่องตามพัฒนาการแต่ละวัย

ครูมีบทบาทและความสำคัญอย่างยิ่ง ในฐานะเป็นผู้ให้การศึกษามาของชาติครูคือผู้ที่กำหนดอนาคตของคนในชาติชาติใดก็ตามที่ได้ครูเป็นคนมีความรู้ เป็นคนเก่ง เป็นคนเสียสละ ตั้งใจทำงานเพื่อประโยชน์ของนักเรียน ชาตินั้นจะได้พลเมืองที่เก่งและฉลาด มีศักยภาพและมีความสามารถที่จะแข่งขันกับทุกประเทศในโลกได้ (รุ่ง แก้วแดง, 2540)

ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน ระบบการศึกษาของไทยได้พยายามปรับปรุงและพัฒนาให้ได้มีคุณภาพและทันสมัยกับยุคโลกาภิวัตน์มากขึ้น แต่สถานศึกษาส่วนใหญ่ที่เป็นโรงเรียนประถมศึกษา โรงเรียนขยายโอกาส และโรงเรียนมัธยมศึกษา ยังคงขาดแคลนบุคลากรในการสอนจำนวนมาก ประกอบกับครูต้องรับผิดชอบสอนในส่วนของวิชาที่ไม่ได้ศึกษาจบโดยตรง จึงให้เป็นอุปสรรคสำคัญที่ส่งผลกระทบต่อพัฒนาการศึกษาในหลายวิชา ทั้งวิชาที่เป็นแกนหลักในการศึกษา และวิชาที่ช่วยเสริมทักษะแก่ผู้เรียน การจัดการเรียนการสอนในระดับประถมศึกษาอาจจะไม่ส่งผลกระทบต่อพัฒนาการศึกษาในหลายวิชา ซึ่งอาจเป็นเพียงการสอนพื้นฐานของศาสตร์ที่ศึกษาผลกระทบของการขาดแคลนครูจึงเป็นอุปสรรคสำคัญ ในการ

เรียนการสอนระดับมัธยมศึกษา เพราะต้องใช้ครูที่เชี่ยวชาญในศาสตร์เฉพาะด้านการจัดการเรียนการสอน คณิตศาสตร์ ต้องใช้ครูผู้เชี่ยวชาญด้านศาสตร์การคำนวณ เช่นเดียวกับวิทยาศาสตร์ ทั้งนี้วิชาวิทยาศาสตร์ ยังถูกแบ่งออกเป็น 3 วิชา ประกอบด้วย ฟิสิกส์ เคมี ชีวะ จึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งในการสรรหาบุคลากรให้ตรงสาย วิชาพลศึกษา วิชาศิลปศึกษา เป็นวิชาที่ต้องใช้ทักษะในการสอน จึงจำเป็นต้องมีผู้เชี่ยวชาญเฉพาะศาสตร์ โดยอดีตที่ผ่านมา จากปัญหาการขาดแคลนครูในหลายโรงเรียนใช้วิธีการควรวรรววิชา ตัวอย่างเช่น วิชาพลศึกษาใช้ผู้สอนกลุ่มเดียวกับวิชาสุขศึกษา ทั้งที่หากจะพิจารณาแล้ว วิชาพลศึกษาเป็นศาสตร์แห่งการเสริมสร้างร่างกายและทักษะทางการกีฬา ส่วนสุขศึกษาความเป็นศาสตร์ด้านสุขอนามัย อีกตัวอย่างที่เห็นได้ชัดในการรวมวิชาสอน คือวิชาศิลปะ ซึ่งในหลายโรงเรียนใช้วิธีการให้ครูสอนได้ทั้ง ทักษะศิลป์ นาฏศิลป์ และดนตรีทั้งที่ทั้ง 3 ศาสตร์นี้ เป็นศาสตร์ที่ต้องใช้ความรู้ ทักษะ ความชำนาญขั้นสูง ในการที่จะฝึกทักษะให้มีประสิทธิภาพ อีกทั้งศาสตร์ของดนตรี ก็ยังถูกแบ่งเป็นสองแขนง คือดนตรีไทย และดนตรีสากล เป็นต้น

ดนตรีเป็นศาสตร์ที่ต้องใช้กระบวนการทั้งในด้านความคิด และทักษะควบคู่กันไปนอกจากนี้ดนตรียังหมายถึงเอกลักษณ์ประจำชาติต่าง ๆ อาทิเช่น ประเทศไทยก็มีดนตรีไทยเป็นดนตรีประจำชาติ อีกทั้งดนตรียังถือเป็นภาษาสากล ที่ไม่ว่าใครก็สามารถที่จะรับรู้ถึงความซาบซึ้งทางดนตรีได้ การประกอบอาชีพทางด้านดนตรีนั้น ในปัจจุบันมีหลากหลายอาชีพ นอกจากการเป็นศิลปินแล้ว การเป็นนักดนตรีก็ยังถือว่าเป็นงานที่สร้างรายได้เป็นอย่างดี จากเดิมที่อาชีพนักดนตรี ถูกมองจากสังคมว่าเป็นอาชีพที่ไม่มีเกียรติ (เดินกินรำกั้น) แต่ปัจจุบันมุมมองความคิดของผู้คนในสังคมได้เปลี่ยนไป นักดนตรีที่อยู่เบื้องหลัง เช่นโปรดิวเซอร์ นักประพันธ์เพลง ชาวดเอนจินเนียร์ ฯลฯ กลายเป็นอาชีพที่หลายคนใฝ่ฝันอยากจะเป็น จะเห็นได้จากการที่สถานศึกษา โดยเฉพาะสถาบันอุดมศึกษา ที่เปิดการเรียนการสอนศาสตร์ดนตรีในหลายแขนง และมีผู้สนใจเรียนเป็นจำนวนมาก นอกจากนี้ ผู้ที่สำเร็จการศึกษาเป็นบัณฑิตทางด้านดนตรี ยังเป็นผู้ที่มีความรู้ทางวิชาการด้านดนตรี สามารถประกอบอาชีพเป็นครู อาจารย์ ในสถานศึกษาต่าง ๆ ได้ ปัจจุบันวิชา

ดนตรีที่สอนในสถานศึกษา ได้รับการบรรจุให้อยู่ในหมวดศิลปะ ตามสาระการเรียนรู้ที่กระทรวงศึกษาธิการได้กำหนดไว้ โดยแบ่งวิชาดนตรีที่ครูต้องสอนเป็น 2 วิชา ได้แก่ ดนตรีตะวันตก (สากล) และดนตรีไทย แต่เนื่องจากวิชาดนตรีไม่จัดว่าเป็นวิชาหลักในการสอบเข้ามหาวิทยาลัยของนักเรียน อย่างเช่นวิชาวิทยาศาสตร์ คณิตศาสตร์ ที่มีผลต่อการสอบเข้ามหาวิทยาลัยของนักเรียน จึงส่งผลให้ผู้อำนวยการโรงเรียนส่วนใหญ่ เห็นความสำคัญของวิชาดนตรีมากนัก เมื่อมีโอกาสรับบรรจุข้าราชการครู หรือครูอัตราจ้าง จึงดำเนินการเปิดรับสมัครครูผู้สอนในสาขาดนตรีไม่มากนัก เพราะผู้อำนวยการโรงเรียนส่วนใหญ่มีความคิดเห็นว่า ครูผู้สอนที่จบสาขาดนตรี ควรจะมีความสามารถสอนได้ทั้งดนตรีสากลและดนตรีไทย และเมื่อมีอัตราบรรจุครูผู้สอนจึงมุ่งที่จะเปิดรับสมัครและบรรจุครูผู้สอนที่จบจากสาขาวิชาหลัก

พระราชบัญญัติมหาวิทยาลัยราชภัฏ พ.ศ. 2547 มาตรา 7 กำหนดให้มหาวิทยาลัยราชภัฏเป็นสถาบัน อุดมศึกษา เพื่อการพัฒนาท้องถิ่น สร้างสรรค์ศิลปวิทยา เพื่อความเจริญก้าวหน้าอย่างมั่นคงและยั่งยืนของปวงชน มีส่วนร่วมในการจัดการ การบำรุงรักษา การใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างสมดุลและยั่งยืน โดยมีวัตถุประสงค์ให้การศึกษาส่งเสริมวิชาการและวิชาชีพชั้นสูง ทำการสอน วิจัยและให้บริการทางวิชาการแก่สังคม ปรับปรุง ถ่ายทอดและพัฒนาเทคโนโลยี ทะนุบำรุงศิลปะและวัฒนธรรม ผลิตครูและส่งเสริมวิทยฐานะครู (สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา, 2547)

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม มีหลักสูตรสาขาวิชาที่เปิดทำการสอนดนตรี จำนวน 3 หลักสูตร คือหลักสูตรสาขาวิชาดนตรี หลักสูตรสาขาวิชาเทคโนโลยีดนตรี สังกัดคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ และหลักสูตรดนตรีศึกษา สังกัดคณะครุศาสตร์ ทั้ง 3 หลักสูตร ใช้ทรัพยากรร่วมกัน ทั้งบุคลากรสถานที่ และเครื่องดนตรี โดยมีวัตถุประสงค์หลัก คือผลิตบัณฑิตที่มีความรู้ความสามารถทางด้านดนตรี เพื่อเป็นกำลังในการพัฒนาท้องถิ่น ทั้งนี้บัณฑิตที่สำเร็จการศึกษาจากทั้ง 3 สาขาวิชานี้ สามารถประกอบอาชีพโดยใช้ศาสตร์แห่งดนตรีเป็นเครื่องมือ โดยเฉพาะอาชีพนักดนตรีและครูสอนดนตรี จากสภาพสังคมที่เปลี่ยนแปลง การผลิตบัณฑิตให้มีคุณลักษณะตรงกับความต้องการของผู้ใช้บัณฑิต จึงเป็นสิ่งสำคัญที่มหาวิทยาลัยต้องปรับเปลี่ยนกลยุทธ์ในการจัดการเรียนการสอน ให้มีความสอดคล้องกับผู้ใช้บัณฑิต ทั้งในด้านวิชาการ ด้านบุคลิกภาพ ด้านวิชาชีพ และด้านความรู้ความสามารถทางด้านดนตรี (มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม, 2557)

ดังนั้น ผู้วิจัยจึงถือว่าเป็นบุคลากรที่เป็นส่วนหนึ่งในการผลิตครูดนตรีและนักดนตรี จึงมีความสนใจที่จะศึกษาคุณลักษณะในความต้องการบุคลากรทางด้านดนตรีของผู้บริหาร

สถานศึกษา และผู้ประกอบการธุรกิจดนตรี ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนกลาง เพื่อศึกษาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของบุคลากรทางด้านดนตรีในความต้องการของผู้บริหารสถานศึกษาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนกลาง และเพื่อศึกษาความต้องการบุคลากรทางด้านดนตรี ของผู้ประกอบการธุรกิจดนตรีในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนกลาง นำมาเป็นข้อมูลในการผลิตบัณฑิตทางด้านดนตรี ให้มีคุณลักษณะเหมาะสม และมีคุณภาพตรงกับความต้องการของผู้ใช้บัณฑิตต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของบุคลากรทางด้านดนตรีในความต้องการของผู้บริหารสถานศึกษาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนกลาง
2. เพื่อศึกษาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของบุคลากรทางด้านดนตรีในความต้องการของผู้ประกอบการธุรกิจดนตรีในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนกลาง

ขอบเขตของการวิจัย

ขอบเขตด้านเนื้อหา / ตัวแปรที่ศึกษา ได้แก่ ตัวแปรต้น ได้แก่ เพศ อายุ และระดับการศึกษา ตัวแปรตาม ได้แก่ คุณลักษณะที่พึงประสงค์ในความต้องการบุคลากรทางด้านดนตรี

ขอบเขตด้านประชากร

ผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตกลุ่มตัวอย่างแบบสอบถาม แบ่งเป็น 2 กลุ่ม ได้แก่

- กลุ่มผู้บริหารสถานศึกษาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนกลาง ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการคัดเลือกบุคลากรเข้าทำงาน ประกอบไปด้วย ผู้อำนวยการ รองผู้อำนวยการ ผู้ช่วยผู้อำนวยการ หัวหน้างานวิชาการ หัวหน้ากลุ่มสาระ จำนวน 251 คน

- กลุ่มผู้บริหารธุรกิจดนตรี ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนกลาง ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการคัดเลือกบุคลากรเข้าทำงาน ประกอบไปด้วยผู้บริหาร ตำแหน่งประธานกรรมการ และผู้จัดการเวทีการแสดงของสถานประกอบการ ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนกลาง ทั้ง 4 จังหวัด โดยเป็นกลุ่มตัวอย่างจังหวัดละ 1 คน รวมทั้งหมด 4 คน

ขอบเขตด้านสถานที่

ผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตพื้นที่ของกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ สถานศึกษาและสถานประกอบการธุรกิจทางด้านดนตรี ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนกลาง ประกอบไปด้วย 4 จังหวัด ใช้การสุ่มตัวอย่างแบบจัดกลุ่มลำดับขั้นและการสุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง ดังต่อไปนี้

จังหวัดร้อยเอ็ด คือ ผู้บริหารธุรกิจดนตรี 1 คน
จังหวัดขอนแก่น คือผู้บริหารธุรกิจดนตรี 1 คน
จังหวัดมหาสารคาม ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา
จำนวน 143 คน, ผู้บริหารธุรกิจดนตรี 1 คน
จังหวัดกาฬสินธุ์ ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษาจำนวน
108 คน, ผู้บริหารธุรกิจดนตรี 1 คน

นิยามศัพท์เฉพาะ

คุณลักษณะ หมายถึง เครื่องแสดงสิ่งหนึ่งให้เห็นว่า
ต่างกับอีกสิ่งหนึ่ง

บุคลากรทางดนตรี หมายถึง บุคคลที่สอนวิชาดนตรี
ทั้งดนตรีไทยและดนตรีสากล ของกลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ ใน
สถานศึกษา และบุคคลที่ประกอบอาชีพเป็นนักดนตรีในสถาน
ประกอบการ

ผู้ประกอบการธุรกิจดนตรี หมายถึง ผู้ที่ทำการ
เกี่ยวกับสถานบันเทิงที่มีการแสดงดนตรีสด ตามมาตรา 3
พระราชบัญญัติสถานบริการ พ.ศ. 2509

คุณลักษณะที่พึงประสงค์ด้านดนตรี หมายถึง ความ
รอบรู้และทักษะปฏิบัติในด้านดนตรี

คุณลักษณะด้านวิชาชีพ หมายถึง สิ่งที่มีความ
สำคัญและจำเป็นในการประกอบอาชีพต่าง ๆ

คุณลักษณะด้านบุคลิกภาพ หมายถึง สิ่งที่แสดง
ออกของบุคคลทั้งทางกายและทางจิตใจ ซึ่งมีผลต่อบุคคลนั้น
แตกต่างกันไปตามสถานการณ์ต่าง ๆ

คุณลักษณะด้านวิชาการ หมายถึง สิ่งที่แสดงออก
ของบุคคลในเรื่องวิชาความรู้สาขาใดสาขาหนึ่งหรือหลายสาขา

ผลการวิจัย

งานวิจัยนี้เป็นงานวิจัยเชิงสำรวจและเชิงคุณภาพ
เพื่อวิเคราะห์คุณลักษณะในความต้องการบุคลากรด้านดนตรี
ของผู้บริหารสถานศึกษา และผู้ประกอบการธุรกิจดนตรีในภาค
ตะวันออกเฉียงเหนือตอนกลาง ผู้วิจัยได้ทำการเก็บรวบรวม
ข้อมูลนำมาวิเคราะห์ โดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูปใน
การประมวลผลผลการวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยได้นำเสนอผลการ
ศึกษาตามลำดับดังนี้

ขั้นตอนในการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูล ได้วิเคราะห์ข้อมูลด้วยตาราง
ประกอบคำอธิบาย เป็น 2 ชุด ดังนี้

ชุดที่ 1 แบบสอบถามผู้บริหารสถานศึกษาในภาค
อีสานตอนกลาง วิเคราะห์ข้อมูลด้วยตารางดังนี้

ตอนที่ 1 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไป จำแนกเป็น
เพศ อายุ ระดับการศึกษา

ตอนที่ 2 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลด้านคุณลักษณะใน
ความต้องการ บุคลากรทางด้านดนตรี ของผู้บริหารสถานศึกษา
ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนกลาง ลักษณะคำถามเป็นแบบ
Rating Scale ตามแบบ Likert โดยแต่ละคำถามจะมีคำตอบให้
เลือก 5 ระดับ ผู้วิจัยได้ทำการเก็บรวบรวมข้อมูลนำมาวิเคราะห์
โดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์ประมวลผลการวิเคราะห์ข้อมูล หา
ค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) นำเสนอผลการ
ศึกษาในรูปแบบตารางตามลำดับ ดังนี้

ตารางที่ 1 ข้อมูลผู้ตอบแบบสอบถาม

	ข้อมูลผู้ตอบแบบสอบถาม	จำนวน	ร้อยละ
เพศ	ชาย	227	90.43
	หญิง	24	9.57
	รวม	251	100.00
อายุ	25 - 35 ปี	30	11.95
	36 - 45 ปี	56	22.31
	46 - 55 ปี	112	44.62
	มากกว่า 55 ปี	53	21.11
	รวม	251	100.00
การศึกษา	ปริญญาตรี	108	43.02
	ปริญญาโท	136	54.18
	ปริญญาเอก	7	2.78
	รวม	251	100.00

ตารางที่ 2 คุณลักษณะในความต้องการบุคลากรทางด้านดนตรี
ของผู้บริหารสถาน ศึกษาในภาคตะวันออกเฉียง
เหนือตอนกลาง ในด้านวิชาการ ด้านบุคลิกภาพ
ด้านวิชาชีพ และด้านความรู้สามารถทางดนตรี

คุณลักษณะ	$\bar{x}$	S.D.	ระดับ
ด้านวิชาการ	4.29	.767	มาก
ด้านบุคลิกภาพ	4.81	.420	มากที่สุด
ด้านวิชาชีพ	4.74	.458	มากที่สุด
ด้านความสามารถทางดนตรี	3.98	1.000	มาก
รวม	4.45	.661	มาก

ชุดที่ 2 แบบสัมภาษณ์คุณลักษณะที่พึงประสงค์
และความต้องการบุคลากรทางด้านดนตรี ของผู้ประกอบการ
ธุรกิจบันเทิงในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนกลาง ดังนี้

ตอนที่ 1 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไป

ชื่อ-สกุล ผู้บริหารทั้ง 4 ท่าน ไม่ขอเปิดเผย

ตำแหน่ง ผู้ให้ข้อมูลคือผู้บริหารตำแหน่งประธานกรรมการ และผู้จัดการเวที ผู้จัดการการแสดงของสถานประกอบการ ดังต่อไปนี้

ตะวันตกแสงทองมหาชนจังหวัดมหาสารคาม

โรงเปียร์ร้อยเอ็ด จังหวัดร้อยเอ็ด

ดาราบาร์ดับ จังหวัดกาฬสินธุ์

ตะวันตกแสงเดือน สาขาชุมแพ จังหวัดขอนแก่น

ตอนที่ 2 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลด้านคุณลักษณะในความต้องการบุคลากรทางด้านดนตรี ของผู้ประกอบการธุรกิจบันเทิงในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนกลาง วิเคราะห์ข้อมูลโดยวิธี Content Analysis สรุปผลเป็นรายชื่อ ดังนี้

ประเด็นที่ 1 คุณลักษณะนักดนตรีที่ต้องการมีคุณลักษณะอย่างไร

คุณลักษณะทางวิชาชีพของนักดนตรีนั้น ต้องเป็นผู้ที่มีทักษะทางด้านดนตรีดี มีพรสวรรค์ แสวงหาความรู้และพัฒนาตนเองอยู่เสมอ เป็นคนมีบุคลิกภาพดีหรือมีภาพลักษณ์เป็นศิลปิน มีเอกลักษณ์เป็นของตนเอง มีอัธยาศัยดี มีความจริงใจ มีความรับผิดชอบในหน้าที่ ตรงต่อเวลา เชื่องพังก้าวหน้า และซื่อสัตย์ต่อวิชาชีพของตนเอง

ประเด็นที่ 2 มีขั้นตอนคัดเลือกนักดนตรีvpjk'wi

ผู้บริหารทั้ง 4 สถานประกอบการเห็นตรงกันว่าพิจารณาจากฝีมือเป็นหลัก จากนั้นดูที่บุคลิกภาพ ส่วนข้อคิดเห็นอื่น คือ หน้าตาและรูปร่าง เป็นส่วนสำคัญในการดึงดูดความสนใจแก่ลูกค้าออกจากดนตรี การสัมภาษณ์โดยการพูดคุยและสังเกตพฤติกรรม ว่าเหมาะสมกับที่ทำงานหรือไม่ โดยส่วนใหญ่แล้วแล้วจะถูกคัดเลือกจากหัวหน้าวงมาก่อนแล้ว ก่อนถึงขั้นตอนของผู้บริหารคัดเลือก ส่วนเรื่องนิสัยส่วนตัวนั้น ให้โอกาสปรับตัวในช่วงทดลองงาน

ประเด็นที่ 3 เหตุผลในการเลือกเพศของนักร้อง

ผู้บริหารทั้ง 4 สถานประกอบการเห็นตรงกันว่า เพศหญิง เพราะว่า “องค์ประกอบโดยรวมของนักร้องหญิง มากกว่านักร้องชาย นอกจากเสียงดีแล้ว รูปร่างหน้าตาก็สำคัญ การเอ็นเตอร์เทนบนเวที นิสัยส่วนตัว ทำให้นักร้องหญิงหายากมาก ส่วนผู้ชายขอให้เสียงดี บุคลิกดีก็ใช้ได้”

“หานักร้องที่ร้องได้หลายแนวเพลงยากมาก นักร้องหญิงเหมาะสมกับวงดนตรีเพื่อชีวิต หรือวงดนตรีร็อคหายาก”

“นักร้องหญิง ต้องเลือกที่พรสวรรค์ นาน ๆ ทีถึงจะเจอสักคน”

“นักร้องหญิง มีมาสมัครเยอะ แต่ที่ผ่านเกณฑ์น้อยมาก”

ผู้บริหารสถานประกอบการ ต้องการนักร้องที่มีคุณลักษณะตามลำดับต่อไปนี้ เสียงดี ช่วงเสียงกว้าง บุคลิกดี หน้าตาดี ร้องได้หลายแนว และเด่นได้ผู้บริหารสถานประกอบการ ต้องการนักดนตรีประเภทเครื่องดนตรี ตามลำดับต่อไปนี้ กีตาร์ กลองชุด คีย์บอร์ด เครื่องเป่า เครื่องดนตรีไทย พิณบ้านและเบส

สรุปผล การจัดอันดับคุณลักษณะของนักดนตรี ตามความต้องการของผู้บริหารสถานประกอบการ ตามลำดับต่อไปนี้

1. มีทักษะทางดนตรีสูง
2. พัฒนาดนเองอยู่เสมอ
3. มีความรับผิดชอบ
4. ตรงต่อเวลา
5. บุคลิกดี อัธยาศัยดี
6. รับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น
7. อายุเฉลี่ยของนักดนตรีในสถานประกอบการ
 - น้อยที่สุด 18 ปี
 - มากที่สุด 41 ปี

ตารางที่ 3 ตารางเปรียบเทียบคุณลักษณะในความต้องการบุคลากรด้านดนตรีของผู้บริหารสถานศึกษาและผู้ประกอบการธุรกิจดนตรี

คุณลักษณะ	ผู้บริหารสถานศึกษา	ผู้ประกอบการธุรกิจดนตรี
ด้านวิชาการ	เห็นความสำคัญและจัดสิ่งอำนวยความสะดวกการเรียนรู้ของผู้เรียน ยอมรับและเห็นคุณค่าในด้านความแตกต่างที่หลากหลายของนักเรียน	มีทักษะทางวิชาการดนตรีสูง พัฒนาตนเองอยู่เสมอ
ด้านบุคลิกภาพ	ต้องเป็นผู้มีจิตอาสา ทำงานร่วมกับผู้อื่น โดยเฉพาะเด็กนักเรียนควรเป็นผู้มีพรสวรรค์ เสาะแสวงหาความรู้ พัฒนาความสามารถด้านดนตรีประเภทต่าง ๆ อยู่เสมอ	เป็นคนมีบุคลิกภาพดีหรือมีภาพลักษณ์เป็นศิลปิน มีเอกลักษณ์เป็นของตนเอง มีอัธยาศัยดี มีความจริงใจ มีความรับผิดชอบในหน้าที่ ตรงต่อเวลา เชื้อพันหัวหน้าที่ และซื่อสัตย์ต่อวิชาชีพของตนเอง
ด้านวิชาชีพ	เป็นผู้ร่วมมือกับผู้อื่นในสถานศึกษาอย่างสร้างสรรค์ และร่วมมือกับผู้อื่นอย่างสร้างสรรค์ในชุมชน ปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดีแก่ผู้เรียน มีปฏิบัติการสอนตามแผนการสอน	ต้องเป็นผู้ที่มีทักษะทางด้านดนตรีดี มีพรสวรรค์ แสวงหาความรู้และพัฒนาตนเองอยู่เสมอ ต้องสอดแทรกเรื่องวิชาชีพให้มาก เพราะการเป็นนักดนตรีเก่งอย่างเดียวไม่ได้ ต้องมีความรับผิดชอบและความขยันทุ่มเทในสิ่งที่ตนรัก
ด้านสมรรถทางดนตรี	โดยมีความสามารถในการจัดกิจกรรมดนตรี มีความสามารถสอนปฏิบัติดนตรี มีทักษะทางด้านดนตรี และมีความสามารถทำวงดนตรี	ต้องเป็นผู้ที่มีทักษะทางด้านดนตรีดี มีพรสวรรค์ แสวงหาความรู้และพัฒนาตนเองอยู่เสมอ

สรุปผลการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาคุณลักษณะในความต้องการบุคลากรด้านดนตรีของผู้บริหารสถานศึกษาและผู้ประกอบการธุรกิจดนตรีในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนกลาง ประชากรเป็นผู้บริหารสถานศึกษาและผู้ประกอบการธุรกิจดนตรี ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนกลาง โดยเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างจำนวน 251 คน คิดเป็นร้อยละ 88.07 จากกลุ่มตัวอย่างทั้งสิ้น 285 คน และผู้ประกอบการธุรกิจดนตรีจำนวน 4 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถามมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน โดยคัดเลือกข้อคำถามที่มีค่าความเที่ยงตรง มากกว่า 0.5 สำหรับใช้ในแบบสอบถามจำนวน 50 ข้อ และวิเคราะห์ข้อมูลโดยวิธีสรุปผลเป็นรายข้อ (Content Analysis) จำแนกตามหัวข้อที่ตอบแบบสอบถาม

ผลการวิจัยพบว่า 1. คุณลักษณะในความต้องการบุคลากรด้านดนตรีของผู้บริหารสถานศึกษา ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนกลาง ในด้านวิชาการ ด้านบุคลิกภาพ ด้านวิชาชีพ และด้านความรู้ความสามารถทางดนตรี ในภาพรวมทั้ง 4 ด้าน อยู่ในระดับมาก โดยคุณลักษณะด้านบุคลิกภาพ มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด ($\bar{x} = 4.81$) อยู่ในระดับมากที่สุด รองลงมาคือคุณลักษณะด้านวิชาชีพ ($\bar{x} = 4.74$) อยู่ในระดับมากที่สุด รองลงมาคือคุณลักษณะด้านวิชาการ ($\bar{x} = 4.29$) อยู่ในระดับมาก และคุณลักษณะด้านความรู้ความสามารถทางดนตรี มีค่าเฉลี่ยน้อย

ที่สุด ($\bar{x} = 3.98$) อยู่ในระดับมาก

2. คุณลักษณะในความต้องการบุคลากรด้านดนตรีของผู้ประกอบการธุรกิจดนตรี ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนกลาง ต้องการนักดนตรีที่มีทักษะทางดนตรีในระดับสูง เป็นผู้ที่มีบุคลิกภาพดี มีความรับผิดชอบสูง ต้องการนักร้องเพศหญิงมากกว่าเพศชาย ต้องการนักดนตรีประเภท กีตาร์ กลองชุด คีย์บอร์ด เครื่องเป่า เบส เครื่องดนตรีพื้นบ้าน ตามลำดับ ในด้านความต้องการนักดนตรีตามคุณลักษณะ ผู้ประกอบการธุรกิจดนตรีในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนกลาง ต้องการผู้ที่มีทักษะทางดนตรีสูง พัฒนาตนเองอยู่เสมอ มีความรับผิดชอบตรงต่อเวลา บุคลิกดี อัธยาศัยดีรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น ตามลำดับ ในเรื่องของอายุเฉลี่ยของนักดนตรีที่ทำการแสดงดนตรี อยู่ที่ 18-41 ปี

อภิปรายผล

จากการศึกษาในครั้งนี้ ผู้วิจัยสามารถสรุปประเด็นที่สำคัญนำมาอภิปรายผลแยกเป็นรายด้านดังนี้

1. คุณลักษณะในความต้องการบุคลากรด้านดนตรีของผู้บริหารสถานศึกษาและผู้ประกอบการธุรกิจดนตรีในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนกลาง ในด้านวิชาการ ด้านบุคลิกภาพ ด้านวิชาชีพ และด้านความรู้ความสามารถทางดนตรี ผลการศึกษาพบว่ามีความเหมาะสมในระดับมาก โดยคุณลักษณะด้านบุคลิกภาพ เป็นคุณสมบัติที่มีความต้องการมากที่สุด รองลงมาคือคุณลักษณะด้านวิชาชีพ รองลงมาคือคุณลักษณะด้านวิชาการ

และคุณลักษณะด้านความรู้ความสามารถทางดนตรี ตามลำดับ โดยคุณลักษณะที่เป็นที่ต้องการของผู้บริหารสถานศึกษา โดยส่วนใหญ่เน้นไปที่การสอน ซึ่งอันดับแรกจะเน้นคุณลักษณะไปที่บุคลิกภาพ การทำงานคล่องแคล่วว่องไว หน้าที่ยิ้มแย้ม แจ่มใส พุดจาชัดถ้อยชัดคำ เสียงดังฟังชัด ขยัน มีความกระตือรือร้นอยู่เสมอ เป็นที่ต้องการในเบื้องต้น ถัดไปคือ คุณสมบัติด้านวิชาชีพ เนื่องจากผู้บริหารสถานศึกษานั้น ต้องการผู้ที่มีความพร้อมในการสอนและมีจิตวิญญาณความเป็นครู ผู้ที่ร่วมมือกับผู้อื่นในสถานศึกษาและชุมชนอย่างสร้างสรรค์ อีกทั้งยังต้องเป็นผู้ปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดีแก่ผู้เรียน สร้างโอกาสให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ในทุกสถานการณ์ มีความเป็นนักวิชาการ เป็นคุณลักษณะที่เป็นที่ต้องการของผู้บริหารสถานศึกษา การเห็นความสำคัญ และจัดสิ่งเอื้ออำนวยต่อการเรียนรู้ของผู้เรียน ยอมรับและเห็นคุณค่าในด้านความแตกต่างที่หลากหลาย ของนักเรียน มีความรู้เกี่ยวกับผู้เรียน เห็นความสำคัญและส่งเสริมสนับสนุนการจัดสิ่งแวดล้อมทางการศึกษา เป็นคุณลักษณะสำคัญของนักวิชาการการศึกษา และความรู้ความสามารถทางดนตรีเป็นคุณลักษณะสุดท้ายที่ผู้บริหารสถานศึกษาพิจารณา โดยจะพิจารณาจากความสามารถในการจัดกิจกรรมดนตรี มีความสามารถสอนปฏิบัติดนตรี มีความสามารถในด้านสอดแทรกศึกษา และมีความสามารถพัฒนาทักษะดนตรีของผู้เรียนเพื่อการประกวดแข่งขัน ส่วนเรื่องของวงดนตรีนั้น ผู้บริหารสถานศึกษาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนกลาง ต้องการบุคลากรที่สามารถท่วงท่าวงดนตรีประเภทสตริง วงโยธวาทิต วงหมอลำ วงดนตรีพื้นเมือง วงขับร้องประสานเสียง วงมโหรีวงมโหรี วงปี่พาทย์ไทย และวงเครื่องสายไทยเครื่องสายไทย ตามลำดับ สอดคล้องกับ มยุรี เสวตนิย (2542 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเรื่องคุณลักษณะของครูที่ติดตามแนวคิดของ นักเรียนประถมศึกษาสังกัดกรุงเทพมหานคร กลุ่มตัวอย่างได้แก่ นักเรียนชั้นประถมศึกษา จำนวน 500 คน ผลการวิจัยครั้งนี้ทำให้ทราบคุณลักษณะของครูที่ดี คือ ด้านบุคลิกภาพ ครูควร รับผิดชอบต่อหน้าที่ มีความรู้ดี แต่งกายสะอาด สุภาพ ยิ้มแย้มแจ่มใส มีอารมณ์ดี ด้านวิชาชีพครู ครูควรวางตนให้เป็นแบบอย่างที่ดี สอนดีสอนให้นักเรียนแก้ปัญหาได้ มีประชาธิปไตย ด้านคุณธรรม จริยธรรม ครูควรเป็นผู้ให้คำปรึกษา ให้ความยุติธรรม ให้อภัย เห็นคุณค่าของศิษย์ มีความซื่อสัตย์สุจริต และเมตตากรุณาแก่ศิษย์ และสอดคล้องกับ มานพ ภูวกดี (2530) ได้ศึกษาปัญหาและความต้องการครูผู้สอนดนตรี นาฏศิลป์ ปรากฏว่า ความต้องการครูผู้สอนดนตรี นาฏศิลป์ โดยส่วนรวมมีระดับมากและเมื่อพิจารณาในแต่ละด้านพบว่า มีค่าเฉลี่ยระดับมากทั้งสองด้านเรียงจากมากไปน้อยตามลำดับดังนี้ คือ ด้านปัจจัยที่เอื้ออำนวย

ต่อการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนดนตรี นาฏศิลป์และด้านความรู้ ความเข้าใจที่มีต่อการจัดกิจกรรมดนตรี นาฏศิลป์

2. คุณลักษณะในความต้องการบุคลากรด้านดนตรีของผู้ประกอบการธุรกิจดนตรีในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนกลาง ต้องการนักดนตรีที่มีทักษะทางดนตรีในระดับสูง เป็นผู้ที่มีบุคลิกภาพดี มีความรับผิดชอบสูง ต้องการนักร้องเพลงมากกว่าเพศชาย ต้องการนักดนตรีประเภท กีตาร์ กลองชุด คีย์บอร์ด เครื่องเป่า เบส เครื่องดนตรีพื้นบ้าน ตามลำดับ อายุเฉลี่ยนักดนตรีอยู่ที่ 18-41 ปี

ข้อเสนอแนะ

ควรเน้นให้นักศึกษามีคุณลักษณะตรงตามความต้องการ ทั้งด้านวิชาการ ด้านบุคลิกภาพ ด้านวิชาชีพ และด้านทักษะความสามารถทางดนตรี โดยเฉพาะการท่วงท่าวงดนตรี

ต้องการบุคลากรที่สามารถท่วงท่าวงดนตรีประเภทสตริง วงโยธวาทิต วงหมอลำ วงดนตรีพื้นเมือง วงขับร้องประสานเสียง วงมโหรีวงมโหรี วงปี่พาทย์ไทย และวงเครื่องสายไทยเครื่องสายไทย

มหาวิทยาลัย ควรจัดโครงการพัฒนาด้านดนตรีในชนบท หรือดนตรีสู่ชุมชนมากกว่านี้ โดยผ่านทางโรงเรียนในพื้นที่ หรือในชุมชนที่ต้องการ หรือส่งนักศึกษาลงพื้นที่โรงเรียนในท้องถิ่น เพื่อพัฒนาศักยภาพทางด้านดนตรีในท้องถิ่น ให้มีทักษะทางด้านดนตรีที่สูงขึ้น รวมทั้งเป็นการอนุรักษ์วัฒนธรรมดนตรีในท้องถิ่นให้คงอยู่สืบไป

โรงเรียนมัธยมศึกษาส่วนใหญ่ จะแยกดนตรีดนตรีออกเป็น 3 ประเภท คือ ดนตรีสากล, ดนตรีไทย และดนตรีพื้นบ้าน และทั้ง 3 ประเภทนี้ ต้องการคนเก่งเฉพาะทาง ดังนั้น ควรเป็นผู้มีพรสวรรค์ เสาะแสวงหาความรู้ พัฒนาความสามารถด้านดนตรีประเภทต่าง ๆ อยู่เสมอ

ผู้สอนดนตรีต้องเป็นผู้มีจิตอาสา ทำงานร่วมกับผู้อื่น โดยเฉพาะเด็กนักเรียน และเน้นผู้เรียนเป็นหลัก

มหาวิทยาลัยควรผลิตนักดนตรีที่มีคุณภาพ ป้อนสู่ตลาด วงการดนตรีจะได้พัฒนาและมีคุณภาพมากขึ้นไปเรื่อย ๆ

ควรสอดแทรกเรื่องวิชาชีพให้มาก เพราะการเป็นนักดนตรีต้องใช้ความเป็นมืออาชีพ

การอยู่ร่วมกันในสังคม การถ้อยถ้อยอาศัยกันเป็นสิ่งสำคัญ ต้องมีทั้งผู้ให้และผู้รับ โดยที่ผ่านมา ผู้ให้นั้น ให้อย่างเดียวโดยไม่ถามความเห็นจากผู้รับนั้นต้องการอะไร เพราะบางทีผู้ให้อาจจะมองปัญหาคนละด้านกับผู้รับ

นักดนตรี เก่งอย่างเดียวไม่ได้ ต้องมีความรับผิดชอบ และความขยันทุ่มเทในสิ่งที่ตนรัก

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

ควรศึกษาคุณลักษณะในความต้องการบุคลากรดนตรีในพื้นที่ต่าง ๆ และควรศึกษาคุณลักษณะในความต้องการบุคลากรดนตรีของผู้ประกอบวิชาชีพอื่น ๆ ที่ต้องเป็นผู้ใช้บัณฑิตด้านดนตรี

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงสาธารณสุข. 2549. ประกาศกระทรวงสาธารณสุข 2547 พระราชบัญญัติสถานบริการพ.ศ.2509. นนทบุรี : กระทรวงสาธารณสุข.
- คณะกรรมการการกฤษฎีกา. (2547). พระราชกฤษฎีกาว่าด้วยหลัก การและวิธีการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี พ.ศ. 2546. กรุงเทพฯ : พริกหวานกราฟฟิก.
- พระราชบัญญัติมหาวิทยาลัยราชภัฏ. (2547). ราชกิจจานุเบกษา. กรุงเทพฯ
- รุ่ง แก้วแดง. (2540). รัฐธรรมนูญกับการศึกษาของชาติ. สำนัก คณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ.
- มยุรี เสวदनัย. (2542). คุณลักษณะของครูที่ติดตามแนวคิดของ นักเรียนประถมศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานคร. วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัย เกษตรศาสตร์.
- มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม. (2557). แผนปฏิบัติการเพื่อ ขับเคลื่อนการประกันคุณภาพการศึกษา. มหาสารคาม : มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
- มานพ ภูภักดี. (2530). ปัญหาและความต้องการของครูผู้สอน ดนตรีและนาฏศิลป์ในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัด สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดชลบุรี. ปริญญานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต สาขาการประถม ศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒบาง แสน.